موارد با وضوح کمتر:

۱.تلقیح مصنوعی

از حاج آقا زیاد سؤال می‌کردند که این تلقیحات[1] و این‌ها جائز است یا نه؟ حاج آقا به جای این‌که نظر خودشان را بگویند، می‌گفتند که از مرحوم آسید ابو الحسن پرسیدند که این تلقیح چه طور است؟ سید گفتند عمل قبیح. ببینید این،یک نحو از فتوا دادن، در رفتن است. عمل قبیح. این را زیاد می‌گفتند. دیگر چیز دیگر جواب نمی‌دادند، ساکت می‌شدند خود حاج آقا. این‌که گفتم عمل قبیح. حالا قبیح است، قبح، اما چه درجه‌ای از قبح؟ کراهت است؟ حرمت است؟ حرمت حرمتی است که می‌رود تا آن حدّ تعزیر و این‌ها، شبه حد می‌شود یا نه؟ این خودش مهم است در این‌که عمل قبیح چه طور باشد. . البته اتفاقاً بعد از مدتی، این اواخر، کلمه‌ی ارتکاز را اسم بردند و به آن استدلال کردند. الآن هم در استفتائات، همین ارتکاز آمده[2]است.

قبلش که فضا، فضای استدلال بود، می‌گفتند آسید ابو الحسن گفتند که کار قبیحی است. چرا اشکال داشته باشد؟ زنا است؟ زنا نیست. چه دلیلی داریم که تلقیح نطفه‌ی اجنبی به اجنبیّه حرام است؟حالا بعضی مقدمات حرامش را بگویند،امری است،تازه در مقدماتش هم حرام نیست. شما اگر فرض بگیری یک زنی خودش بدون این‌که هیچ کسی دخالت بکند، نطفه‌ی اجنبی را برداره به خودش تلقیح کند.

بگویید اوّلاً مثل غائط و بول و این‌ها فضولات است، حرام نیست که نامحرم آن را نگاه بکند؛ به آن دست بزند؛ به عضو او حرام است دست بزند و نگاه کند. خب حالا این نگاه کردن اشکال ندارد. بر فرض اشکال دارد، می گویید باید با اذن صاحب آن اجنبی باشد که از صاحب، اذن می‌گیرد. همه‌ی این‌ها را تأمین می‌کنیم. اذن را می‌گیرد. دستکش هم دست می‌کند که حتی ملامسه نکند چشمش را هم می‌بندد، نگاه هم نمی‌کند. یعنی کاری می‌کنیم هیچ گونه مقدمات حرام نباشد، به چه دلیلی شما می‌گویید این حرام است؟ بعداً هم حامل می‌شود. می‌گویید که اختلاط مایه می‌شود؟ اختلاط مایه نشده است؛ معلوم است. مگر در وطی به شبهه چیست؟ عدّه نگه می‌دارد، حامل شد، مال اوست، حلال زاده هم هست. وطی به شبهه کاملاً حلال زاده است. آن، حالا شبهه شده به مقارنت، این به یک عمل اختیاری خود زن. هیچ دلیلی ندارید که بگویید این حرام است. همه‌ی این‌ها را ذهن شریفشان مستحضر بود و می‌دیدند.

اما آخر کار دیگر حاج آقا فرمودند خب علی ایّ حالٍ شارع یک چیزهایی به متشرعه گفته، که می‌بینند نه نمی‌شود. یعنی اذهانشان طوری است که از این ابا دارند. یعنی ما این قدر گُه هستیم در شرع که بانک اسپرم بگذارند و اجنبی‌ها بروند به خودشان تزریق کنند و بچه‌های اینطوری به دنیا بیایند.نه زنا است و نه نکاح است.تجویز نکردند، اتفاقاً فتوایشان برگشت به ارتکاز متشرعه. گفتند نه؛ ولو الآن یک چیزی نداریم بگوییم به این دلیل ممنوع است، اما ارتکاز متشرعه این کار را اجازه نمی‌دهد. شما ببینید ارتکاز متشرعه تأیید می‌کنند که این کار جائز است؟ زنها همه بروند منی اجنبی را بردارند به خودشان تزریق کنند و حامل بشوند؟ ولی خب ببینید الآن این ارتکاز به قوت آن ارتکازهایی که بحثش را می‌کردیم نیست. یعنی ممکن است کسی شرایط ذهنیاش طوری باشد که الآن آن ارتکاز فعال نباشد.

۲.غسل میّت جبیره ای

یک مثال دیگر برای ارتکاز متشرعه بزنم-واقعاً این فتوا پیش آمده است-یک مریضی بوده الآن وفات کرده. بدنش را در بیمارستان آوردند میخواهند غسل بدهند. شرایطی بوده سوزن زدند در بدن او و شرایط خونایش هم طوری بوده که الآن هر کاری میکنند خون بند نمیآید ولی به اندازه ی یک سنجاق بسیار ریز،خون بیرون میآید و قابل بند آمدن نیست.

الآن سؤال این است، با این چه کار کنیم؟ تیمّمش بدهیم؟ بدن، صاف و سالم است، فقط یک سوزن ِریز به انگشتش خورده، چون فلان مریضی را داشته بند نمیآید.آیا مجازیم جبیره بکنیم؟ یک چیزی رویش بگذاریم،غسل میت جبیره‌ای انجام بدهیم؟ ای نه، جبیره دلیلش در وضو و غسل است[3].محلّ ورودش در غسل میت نیست، هیچ دلیلی ندارد.باید جای غسل میّت، پاک باشد. وقتی پاک نشد و متمکّن از پاکی نشدید،تیممش بدهید و دفنش کنید.

اینجا اختلاف هم هست[4]، میخواهم بگویم فقیهی در مقابل فقیه دیگری حرف میزند که اختلاف میشود. یکی میگوید در غسل میت دلیل بر جبیره نداریم، از جیبمان هم که نمیتوانیم دلیل بیاوریم، قیاس هم که حرام است. تیمّمش بدهید و دفنش کنید. متمکن نیستیم و بدنش نجس است، جبیره هم که دلیل ندارد.دیگری میگوید جبیره‌ای که شارع در وضو و غسل گفته،روش را نشان میدهد برای اینکه وقتی عذر داری چه کار بکنی. نگفته که در میت جبیره جایز نیست، اگر دلیل داریم که در میت جبیره جایز نیست،بله.اما اتفاقاً در جبیره دلیلش هم همین است، «یُغرف هذا و امثاله من کتاب الله، امام فرمودند:ما جعل علیکم فی الدین من حرج[5].اگر یک کسی بگوید ارتکاز متشرعه اینجا میگوید جبیره. یک چیز کوچکی است،چسبی بزنید روی زخم که خون بیرون نیاید،آب را روی آن چسب مرور بدهید، مثل اینکه وضو میگیرید، مثل اینکه غسل میکنید. بگویند از کجا میگوییدا؟بگوید از ارتکاز متشرعه.مسلمین که از روز اوّل تا حالا بودند،آن تقنین شرع را میدانند. این بدن صاف و سالم را تیمم میدهید؟جبیره کنید.

---

[1] لقاح در خارج از بدن ای آیویاف به انگلیسی: IVF، مخفف in vitro fertilization))روشی است که در آن سلول‌های تخمک را در شرایط آزمایشگاهی با اسپرم بارور میکنند و یک ای چند سلول تخم به دست آمده را پس از گذشت چند مرحله تقسیم سلولی «۸ سلولی» ای «چنین ۵ روزه»، در رحم قرار میدهند تا روند رشد جنین به‌طور طبیعی ادامه پیدا کند. در این روش ابتدا تخمک گذاری در زن را القا میکنند و پس از اینکه تعداد مناسبی تخمک به دست آمد آن‌ها را در آزمایشگاه کشت میدهند. پس از اینکه تخمک‌ها بالغ شدند با اسپرم مناسب، تخمک را بارور میکنند. بر حسب اینکه اسپرم به چه روشی سبب باروری تخمک شود روش‌های مختلفی وجود دارد. به عنوان مثال چنان‌که اسپرم‌ها به تعداد مشخص در محیط کشت حاوی تخمک تلقیح شوند تا اسپرم دارای تحرک، شکل و فیزیولوژی مناسب بتواند تخمک را بارور کند، این روش آی وی اف نامیده میشود. اما در صورتی‌که اسپرم مناسب انتخاب شود و با استفاده از دستگاه میکرواینجکشن به داخل تخمک تلقیح شود این روش تزریق داخل سیتوپلاسمی اسپرم Intracytoplasmic sperm) injection) که به اختصار ایکسی(ICSI) نامیده میشود.(سایت ویکی پدیا) تلقیح مصنوعی به دو قسم، تقسیم میگردد:

۱. تلقیح اسپرم مرد به همسرش، به تعبیر دیگر، تلقیح ناشی از نکاح بدون دخالت

نطفه بیگانه که خود به‌صورت‌های مختلف قابل تقسیم است.
۲. تلقیح اسپرم مرد بیگانه به زن بیگانه یا تلقیح انسان از غیرنکاح با دخالت نطفه بیگانه که آن را نیز به دو نوع تلقیح عمدی و غیر عمدی تقسیم می‌کنند.(ساعت ویکی فقه)مقصود از تلقیح مصنوعی در متن،همین قسم دوم است.

[2] 4846. اگر مردی به واسطه بيماری، از توليد مثل ناتوان باشد، آيا می‌تواند اسپرم و منی فرد ديگری را از طريق تزريق به رحم زن خود وارد نمايد؟

در اين صورت بفرماييد:

1) آيا اصل اين عمل اگر مستلزم لمس يا نگاه نامحرم باشد، چه حكمی دارد؟

ج. اين عمل مطلقاً محلّ اشكال و خلاف ارتكاز متشرعه است.

2) اگر اين عمل را خود شوهر انجام دهد، آيا اشكال دارد؟

ج. اين عمل مطلقاً محلّ اشكال و خلاف ارتكاز متشرعه است.

3) آيا انجام اين عمل نيازبه طلاق و رجوع مجدد و يا عدهی دخول دارد؟

ج. طلاق و رجوع و عده هم ندارد.

4) در صورت تولد فرزند، نسبت صاحب رحم به او و نيز صاحب اسپرم و هم چنين همسر صاحب رحم به لحاظ ارث و محرميت و ديگر احكام شرعی چگونه خواهد بود؟

ج. فرزند هيچ نسبتی به همسر صاحب رحم ندارد.(استفتاءات (بهجت)؛ ج4، ص: 78)

آیت الله بروجردی در این باره می فرمایند:«آنچه **از مفاهیم ادله و بعضی از منابع آن ها استفاده می شود**، این است که تلقیح مصنوعی مرد اجنبی بر مرئه اجنبیه خواه دارای زوج باشد یا نباشد، حرام است و در بعضی ازصور آن احکام ولد الزنا ثابت است و در برخی، شبهه و اما تلقیح منی زوج به زوجه، پس حکم آن محل تامل است و الله العالم بحقائق احکامه(حقوق مدنی امامی، ص ۳۶۷)

مرحوم آیت الله میلانی نیز در این باره می فرمایند: از ظواهر آیات و روایات درباره لقاح اخباری(مصنوعی) چیزی به نظر نرسیده است، ولی از **لحن الخطاب و ذوق فقهی** می توان گفت که یقیناً جایز نیست.(همان)

مرحوم شیخ محمد تقی جعفری نیز در ارتباط با تلقیح منی مردی که از دنیا رفته است به زن اجنبیه چنین می نویسد: با نظر به مجموع ابواب فقه که اهمّیّت فوق العاده عرض و ارحام زنان را با اشکال مختلف مطرح مینماید، میتوان ممنوعیت انتقال نطفه مرد اجنبی را که مرده است به رحم زن، از همین ابواب **استشمام** نمود. مانند عدم جواز معاطات در نکاح و حرمت سقط جنین، به یک اعتبار بسیار مهم، با توجه به دلایل فوق میتوان گفت: اقوی حرمت انتقال نطفه مرد اجنبی که از دنیا رفته است به رحم زن اجنبیه میباشد. و اللّه العالم(رسائل فقهی(جعفری)، استفتائات، ص ۳۰۷)

برای تفصیل بیشتر به مقاله تلقیح مصنوعی در اندیشه فقهی- حقوقی و مواقفان و مخالفان آن مراجعه نمود.

[3] محمد بن يحيى عن محمد بن الحسين و محمد بن إسماعيل عن الفضل بن شاذان عن صفوان بن يحيى عن عبد الرحمن بن الحجاج قال: سألت أبا الحسن الرضا ع عن الكسير تكون عليه الجبائر أو تكون به الجراحة كيف يصنع بالوضوء و عند غسل الجنابة و غسل الجمعة قال يغسل ما وصل إليه الغسل مما ظهر مما ليس عليه الجبائر و يدع ما سوى ذلك مما لا يستطيع غسله و لا ينزع الجبائر و لا يعبث بجراحته.(الكافي (ط - الإسلامية) ؛ ج3 ؛ ص32)

[4] اگر در بدن میّت زخم و جراحت باشد باید غسل داد و یا مثل بدن شخص زنده باید غسل جبیره داد؟ج- در غسل میّت، جبیره ذکر نشده اگر ممکن است غسل بدهند و الاّ تیمّم بدهند. (مجمع المسائل (للگلپایگانی)؛ ج1، ص: 91)يجري حكم الجبيرة في الأغسال- غير غسل الميت- كما كان يجري في الوضوء(منهاج الصالحين (للخوئي)؛ ج1، ص: 31) (مسألة 134) : يجري حكم الجبيرة في الأغسال- غير غسل الميت- كما كان يجري في الوضوء (المسائل المنتخبة (للتبريزي)؛ ص: 57)مسألة 345: غسل الجبيرة- في ما عدا غسل الميت- كوضوء الجبيرة. و الأحوط استحبابا الإتيان به ترتيباً. و أما في غسل الميت فلا يشرع غسل الجبيرة. (المسائل الشرعية (للشبيري)؛ ص: 78) (مسألة 137) : يجري حكم الجبيرة في الأغسال غير غسل الميت (المسائل المنتخبة (للسيستاني)؛ ص: 82)1225. اگر به جایی از بدن میّت چیزی مهم چون اثر چسب زخم و ... مانده باشد و برطرف کردن آن دشوار باشد، وظیفه چیست؟ج. باید غسل جبیره‌ای بدهند...1228. آیا می‌توان در صورت عذر یا جراحت، میّت را به صورت جبیره‌ای غسل داد؟ج. بله، و احتیاطاً او را تیمم هم بدهند. (استفتاءات (بهجت)؛ ج1، ص: 350-۳۵۱)

[5] عدة من أصحابنا عن أحمد بن محمد عن ابن محبوب عن علي بن الحسن بن رباط عن عبد الأعلى مولى آل سام قال: قلت لأبي عبد الله ع عثرت فانقطع ظفري فجعلت على إصبعي مرارة فكيف أصنع بالوضوء قال يعرف هذا و أشباهه من كتاب الله عز و جل- ما جعل عليكم في الدين من حرج[5] امسح عليه.(الكافي (ط - الإسلامية) ؛ ج3 ؛ ص33)

بازبینی #1
ایجاد شده 22 مه 2025 13:49:28 توسط ... .
به روزرسانی شده 22 مه 2025 13:51:23 توسط ... .